

Rozbudowa i wzmacnianie potencjału obronnego Norwegii – przykład dla Polski?

Królestwo Norwegii należy do wąskiej grupy państw członkowskich NATO, które w ostatnich latach konsekwentnie modernizują siły zbrojne oraz czynią znaczące wysiłki zmierzające do wzmocnienia bezpieczeństwa militarnego. Podejmowane przez władze w Oslo działania na rzecz rozwoju systemu obronnego uznać można za wzorzec tego, w jaki sposób należy planować zmiany jakościowe oraz ilościowe w obrębie sił zbrojnych oraz struktur systemu bezpieczeństwa militarnego państwa. Norweskie plany rozwoju sił zbrojnych dowodzą, że możliwe jest stworzenie w państwach małych i średnich sprawnie funkcjonującego systemu planowania obronnego, który opierać się będzie na zmiennych i uwarunkowaniach, jak: ograniczenia budżetowe w finansowaniu sił zbrojnych, strategiczne potrzeby państwa w sferze obronności, właściwości i dynamika zmian zachodzących w środowisku bezpieczeństwa państwa oraz ewolucja charakteru i skali zagrożeń militarnych dla jego bezpieczeństwa.

Norweskie programy przebudowy i modernizacji technicznej sił zbrojnych poprzedzane są każdorazowo sekwencją dogłębnych i wszechstronnych przeglądów oraz ocen koncepcji bezpieczeństwa militarnego państwa. Norweskie plany transformacyjne i programy obronne dostosowywane są systematycznie do zmieniających się potrzeb państwa w dziedzinie obronności oraz aktualnych i przyszłych uwarunkowań bezpieczeństwa militarnego kraju.

Strategiczny Przegląd Obronny

Realizowany aktualnie program transformacji i modernizacji technicznej sił zbrojnych zapoczątkowany został decyzją ministerstwa obrony Norwegii (nor. Forsvarsdepartementet) z 1 października 2014 r. o przeprowadzeniu strategicznego przeglądu obronnego (Strategic Defence Review). W rezultacie, w 2015 r. zespół pracujący

pod kierownictwem Szefa Obrony Norwegii (nor. Forsvarssjefen) przedstawił kompleksowy dokument, w którym jego autorzy nie tylko dokonali wszechstronnej analizy i oceny możliwości operacyjnych norweskich sił zbrojnych (nor. Forsvaret), lecz przede wszystkim sformułowali długą listę propozycji i zaleceń dotyczących przyszłości norweskiego wojska oraz norweskiego systemu obronnego.

Najważniejszą tezę wyjściową zawartą w Strategic Defence Review stało się stwierdzenie, iż strategiczne komponenty norweskiego systemu obronnego charakteryzują się niewystarczającymi (w stosunku do specyfiki bezpośrednich i pośrednich zagrożeń dla bezpieczeństwa oraz żywotnych interesów państwa norweskiego) możliwościami bojowymi, nieodpowiednią – zbyt niską szybkością reakcji oraz zbyt słabą odpornością na wrogie działania zbrojne.

Autorzy dokumentu podkreślali, że zarówno w wymiarze ilościowym, jak i jakościowym, norweskie siły zbrojne nie są zdolne i gotowe do wykonywania pełnego i szerokiego spektrum zadań wynikających ze strategii bezpieczeństwa państwa oraz doktryny obronnej kraju. Zdaniem cywilnych oraz wojskowych ekspertów, którzy przygotowali w 2015 r. przegląd obronny Norwegii, norweskie siły zbrojne wymagają przeprowadzenia wszechstronnego i głębokiego programu transformacji struktur obronnych.

W następstwie proponowanych na kartach Strategic Defence Review działań rozwojowych, system obronny Królestwa Norwegii w trzeciej dekadzie XXI w. funkcjonować powinien jako triada trzech komponentów, do których zaliczono:

1. Rozpoznanie i wywiad (od poziomu taktycznego do strategicznego), które dostarczać będą ośrodkom dowódczym oraz decydentom politycznym aktualnej i wiarygodnej wiedzy o realnym potencjale militarnym państw nieprzyjanych oraz potencjalnych i rzeczywistych zagrożeniach dla bezpieczeństwa państwa. Pozyskiwanie takich informacji odbywać się ma z wykorzystaniem platform morskich, powietrznych oraz stacjonarnych systemów lądowych i systemów satelitarnych.
2. Siły i środki tak zwanej „pierwszej linii obrony” (ang. First Line of Defence). Tworzyć ją docelowo będą: okręty nawodne i podwodne (fregaty typu Fridtjof Nansen, szybkie korwety typu Skjold, okręty podwodne nowej generacji), wojska pancerne i zmechanizowane, wielozadaniowe samoloty bojowe F-35 Lightning II, wreszcie – mobilne oraz stacjonarne systemy przeciwlotnicze i przeciwrakietowe średniego oraz dalekiego (NATO: krótkiego i średniego) zasięgu. W czasie pokoju aktywność komponentów wojskowych „pierwszej linii

obrony” koncentruje się na odstraszeniu potencjalnego agresora oraz ograniczaniu swobody nieprzyjacielskich działań innych państw z wykorzystaniem środków militarnych w obrębie środowiska bezpieczeństwa Norwegii oraz obszarów koncentracji norweskich interesów politycznych i ekonomicznych.

3. Infrastrukturę natury cywilnej i militarnej niezbędną dla niezakłóconego i terminowego zarazem przyjęcia na terytorium norweskiego państwa sojusznicznych sił wsparcia NATO, dyslokowanych w Norwegii w celu odparcia wrogiej agresji lub zademonstrowania gotowości obrony jej suwerenności oraz integralności terytorialnej.

Bazując na różnorodnych prognozach i scenariuszach dotyczących rozbudowy rosyjskiego potencjału wojennego w północnej części Starego Kontynentu, autorzy norweskiego przeglądu obronnego przedstawili także szacunki dotyczące minimalnej liczby zasobów sprzętowych, wymaganej dla wypełniania przez siły zbrojne Norwegii doktrynalnych zadań w sferze obronności. Uznano, że dla zapewnienia niezbędnego – minimalnego poziomu bezpieczeństwa militarnego państwa wskazane jest w czasie pokoju posiadanie następujących sił:

1. W wojskach lądowych – jednego batalionu zmechanizowanego, jednego batalionu pancernego, liczącej nie mniej niż 3000 żołnierzy grupy bojowej wojsk szybkiego reagowania (ang. Rapid Reaction Forces), a także systemu mobilizacyjnego umożliwiające w sytuacji wojennej rozwinięcie wojsk lądowych liczących 30 tysięcy żołnierzy.

2. W siłach morskich – 5 fregat wyposażonych w morskie śmigłowce NH-90, co najmniej 6 korwet raketowych, nie mniej niż 4 okrętów podwodnych, 5 zespołów jednostek przeznaczonych do walki minowej, 1 okrętu logistycznego, 2 okrętów wsparcia operacji dużych zespołów morskich, 8 dużych i średnich okrętów patrolowych dysponujących pokładami lotniczymi dla śmigłowców klasy NH-90.

3. W siłach powietrznych – co najmniej 42 samolotów bojowych F-35 Lightning II, 4 morskich samolotów patrolowych dalekiego zasięgu, kilku bezzałogowych środków rozpoznawczych średniego zasięgu, minimum 14 śmigłowców morskich klasy NH-90, 16 śmigłowców transportowych, 4 samolotów transportowych Lockheed Martin C-130J Super Hercules, batalionu wyrzutni rakiet średniego (NATO: krótkiego) zasięgu systemu NASAMS, dostępu do powietrznych środków transportu strategicznego typu Boeing C-17 Globemaster III.

4. W ramach służb wywiadu oraz wojsk rozpoznania strategicznego – jednej, dużej jednostki morskiej przeznaczonej do obserwacji i nasłuchu elektronicznego oraz rozbudowanej sieci stałych obiektów wczesnego ostrzegania i dozoru w północnej części Norwegii.

Długoterminowy plan rozwoju sił zbrojnych

Kierując się wytycznymi zawartymi w Strategicznym Przeglądzie Obronnym, 17 czerwca 2016 r. parlament Królestwa Norwegii (Storting), działając na wniosek rządu, zaakceptował najważniejszy obecnie dokument wyznaczający kierunek oraz charakter procesu transformacji norweskich sił zbrojnych, zatytułowany: Capable and Sustainable – Long Term Defence Plan. Poprzedni plan ewolucji i rozwoju norweskiego systemu obronnego ogłoszony został w 2012 r., co oznaczało, że istotna część jego założeń, w związku z dynamicznie zmieniającymi się uwarunkowaniami bezpieczeństwa europejskiego, okazywała się w drugiej połowie drugiej dekady XXI w. nieprzystającą do rzeczywistości. Przyjęty w czerwcu 2016 r. nowy Long Term Defence Plan wyznacza ramy norweskiego planowania obronnego w latach 2017-2020.

Na poziomie strategicznym prowadzonych analiz, autorzy długoterminowego planu obronnego uznali za konieczne i nieuchronne zainicjowanie przez rządzących i skuteczne przeprowadzenie znaczącego wzmocnienia norweskich sił zbrojnych i norweskiego systemu obronnego. Analizowany Long Term Defence Plan Królestwa Norwegii jednoznacznie i bezwarunkowo zobowiązuje władze państwowe do wprowadzenia na stan uzbrojenia sił zbrojnych najpóźniej w trzeciej dekadzie XXI w. kilku wybranych typów broni i uzbrojenia o strategicznym znaczeniu z punktu widzenia norweskiego bezpieczeństwa militarnego. Po pierwsze, zgodnie z zapisami tego dokumentu norweskie siły powietrzne powinny pozyskać 52 samoloty F-35 z pełnym zestawem uzbrojenia, w tym przede wszystkim wyposażone muszą one zostać w norweskie systemy rakietowe powietrze-woda Joint Strike Missile. Po drugie, nie później niż w połowie trzeciej dekady XXI w. norweska marynarka wojenna zainicjować powinna proces wprowadzania do służby okrętów podwodnych nowej generacji (w miejsce jednostek typu Ula), przygotowanych do operowania na otwartych wodach oceanicznych i wyposażonych w pociski rakietowe zdolne do rażenia celów nawodnych. Po wstępnej selekcji, resort obrony zdecydował, że Norwegia zamówi okręty podwodne we francuskim koncernie stoczniowym DCNS lub niemieckim TKMS. Po trzecie, norweskie

władze zostały zobowiązane do zastąpienia starzejących się, wiekowych morskich samolotów patrolowych Lockheed P-3 Orion, statkami powietrznymi dalekiego zasięgu nowej generacji. Wstępnie rząd zapowiedział pozyskanie samolotów Boeing P-8A Poseidon. Wreszcie, po czwarte, przewiduje się również prowadzenie dalszej rozbudowy naziemnych formacji obrony przeciwlotniczej i przeciwrakietowej, wyposażonych w systemy rakietowe średniego i krótkiego zasięgu. Używane dotychczas w norweskim wojsku systemy rakietowe NASAMS uzupełnione zostaną o ich wersje mobilne – posadowione na podwoziach gąsienicowych i kołowych. Co jednak ważne, plany modernizacji wojsk rakietowych zakładają także zakup nowych systemów rakietowych przeznaczonych do zwalczania celów powietrznych dalekiego zasięgu.

Oprócz przedstawionych w rozważaniach najważniejszych programów modernizacyjnych norweskich sił zbrojnych realizowanych w kolejnych kilku latach, władze zainicjowały już kilka równie ważnych programów zbrojeniowych, choć nie tak kosztownych i „medialnie spektakularnych”. Wojska artyleryjskie otrzymają w perspektywie kilku najbliższych lat nowoczesne samobieżne haubice. Siły straży wybrzeża zostaną wyposażone w nowe arktyczne okręty patrolowe (w celu zastąpienia jednostek typu Nordkapp) o dużej wyporności. W styczniu 2015 r. rozpoczęły się dostawy dla norweskich wojsk zmechanizowanych wozów piechoty CV 9030. Kontrakt zawarty z firmą BAE Systems Hägglunds AB przewiduje dostarczenie do Norwegii 144 pojazdów CV 9030 różnych wersji. Trwa ponadto budowa dużego okrętu wsparcia logistycznego (długość – 180 metrów, wyporność – 26 tysięcy ton) dla norweskiej marynarki wojennej. Co warte również podkreślenia, norweskie służby wywiadowcze w 2015 roku wprowadziły do służby nowy okręt zwiadowczy Marjata, przeznaczony do monitorowania i nadzoru aktywności militarnej innych państw na wodach Dalekiej Północy (długość – 126 metrów, koszt – 160 milionów euro).

Środki finansowe

W przypadku dokonywania analiz i ocen każdego programu modernizacji technicznej czy transformacji sił zbrojnych pamiętać należy, że czynnikiem o kluczowym znaczeniu dla realizacji przyjętych założeń rozwojowych jest zagwarantowanie przez rządzących odpowiednich środków finansowych. Proces zwiększania środków finansowych w budżecie ministerstwa obrony zapoczątkowany został w Norwegii w 2014 roku. Norweski parlament

zgodził się wówczas na podniesienie nakładów na obronność o 526 milionów koron norweskich – NOK (uśrednione kursy korony norweskiej w 2016 roku: 1 EUR – 9 NOK, 1 PLN – 2 NOK). W rezultacie budżet ministerstwa obrony Królestwa Norwegii osiągnął wartość 43 miliardów koron norweskich. Wydatki o charakterze inwestycyjnym (zakupy nowego sprzętu, modernizacja wyposażenia użytkowanego, rozbudowa infrastruktury) wyniosły w 2014 roku 10,932 miliardów koron. W 2015 r. norweskie wydatki na obronność osiągnęły poziom 43,8 miliardów koron. Z tej kwoty 9 miliardów koron przeznaczono na wydatki inwestycyjne (stanowiły one 20 procent budżetu obronnego). W 2016 r. władze norweskie dokonały bardzo znaczącego wzrostu nakładów na obronność. Na utrzymanie i rozwój systemu obronnego państwa przewidziano bowiem 49 miliardów koron norweskich (wydatki inwestycyjne sięgają 12,4 miliardów koron, co stanowi 25 procent budżetu obronnego).

Rozważając kwestie finansowe, które determinują realizację programu transformacji sił zbrojnych, warto także zaznaczyć, że wszystkie inicjowane i prowadzone konsekwentnie programu zakupu uzbrojenia lub jego modernizacji ujmowane są zawsze w wieloletnie programy celowe z zagwarantowanymi przez parlament środkami finansowymi. Sumując poszczególne programy celowe, stwierdzić można, że w latach 2015-2018 na ich realizację zagwarantowano 44 miliardy koron norweskich (z czego 47 procent tej kwoty przeznacza się na program F-35 Lightning II). W latach 2019 – 2023 wydatki modernizacyjne norweskich sił zbrojnych osiągną poziom 61 miliardów koron (nadal 45 procent tej kwoty przeznaczonych zostanie na program F-35).

Wnioski i rekomendacje

1. Norweskie programy przebudowy i modernizacji technicznej sił zbrojnych poprzedzane są każdorazowo sekwencją dogłębnych i wszechstronnych przeglądów oraz ocen koncepcji bezpieczeństwa militarnego państwa. Norweskie plany transformacyjne i programy obronne dostosowywane są systematycznie do zmieniających się potrzeb państwa w dziedzinie obronności oraz aktualnych i przyszłych uwarunkowań bezpieczeństwa militarnego kraju.
2. W norweskim systemie planowania obronnego dominują plany o średniookresowym horyzoncie czasowym – od 4 do 8 lat.

3. Cele modernizacyjne sił zbrojnych osadzone są silnie w realiach finansów publicznych państwa. Norweskie władze odpowiedzialne za planowanie obronne dokonują precyzyjnej selekcji potrzeb sprzętowych sił zbrojnych i bezwzględnie gwarantują środki finansowe na pozyskanie wskazanych typów broni lub wyposażenia.
4. W kolejnych latach, poczynając od 2014 r., w strukturze norweskiego budżetu obronnego systematycznie rosną wydatki inwestycyjne.
5. W założeniach norweskiego programu transformacji sił zbrojnych dostrzec można dążenie do specjalizacji w wybranych obszarach sztuki wojskowej – w dziedzinach zdolności bojowych/operacyjnych.
6. Rozwiązania dotyczące planowania obronnego oraz norweski model realizacji programów zbrojeniowych mogłyby zostać wykorzystany jako podstawa dla opracowania nowego kompleksowego systemu planowania i realizacji zmian w siłach zbrojnych RP. Należałoby prześledzić zatem sposób planowania polityki zbrojeniowej Norwegii w ramach trwającego obecnie Strategicznego Przeglądu Obronnego.

Autor: dr hab. Grzegorz Rdzanek, Research Fellow Fundacji im. Kazimierza Pułaskiego

Fundacja im. Kazimierza Pułaskiego jest niezależnym think tankiem specjalizującym się w polityce zagranicznej i bezpieczeństwie międzynarodowym. Głównym obszarem aktywności Fundacji Pułaskiego jest dostarczanie analiz opisujących i wyjaśniających wydarzenia międzynarodowe, identyfikujących trendy w środowisku międzynarodowym oraz zawierających implementowalne rekomendacje i rozwiązania dla decydentów rządowych i sektora prywatnego.

Fundacja w swoich badaniach koncentruje się głównie na dwóch obszarach geograficznych: transatlantyckim oraz Rosji i przestrzeni postsowieckiej. Przedmiotem zainteresowania Fundacji są przede wszystkim bezpieczeństwo, zarówno w rozumieniu tradycyjnym jak i w jego pozamilitarnych wymiarach, a także przemiany polityczne oraz procesy ekonomiczne i społeczne mogące mieć konsekwencje dla Polski i Unii Europejskiej.

Fundacja Pułaskiego skupia ponad 40 ekspertów i jest wydawcą analiz w formatach: „Stanowiska Pułaskiego”, „Komentarza Międzynarodowego Pułaskiego” oraz „Raportu Pułaskiego”. Fundacja wydaje też „Informator Pułaskiego”, będący zestawieniem nadchodzących konferencji i spotkań eksperckich dotyczących polityki międzynarodowej. Eksperci Fundacji regularnie współpracują z mediami.

Fundacja przyznaje nagrodę "Rycerz Wolności" dla wybitnych postaci, które przyczyniają się do promocji wartości przyświecających generałowi Kazimierzowi Pułaskiemu tj. wolności, sprawiedliwości oraz demokracji. Do dziś nagrodą uhonorowani zostali m.in.: profesor Władysław Bartoszewski, profesor Norman Davies, Aleksander Milinkiewicz, prezydent Lech Wałęsa, prezydent Aleksander Kwaśniewski, prezydent Valdas Adamkus, Javier Solana, Bernard Kouchner i Richard Lugar.

Fundacja Pułaskiego posiada status organizacji partnerskiej Rady Europy.

www.pulaski.pl